

**ทบทวนนิยามการศึกษาและการเรียนรู้:
จุดเริ่มต้นการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา
Redefining Education and Learning:
A Starting Point to Solve Education Quality**

สมาน อัครวุฒิ¹

บทคัดย่อ

ไม่มีข้อสงสัยหากจะสรุปว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทั้งอดีตและปัจจุบัน แต่ดูเหมือนจะมีความชัดเจนว่า การศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้อย่างน้อยก็ดีกว่าที่เคยเป็น คำถามก็คือ “ทำไม” เพราะการศึกษาเคยเป็นเครื่องมือที่ไว้วางใจได้ในการเรียนรู้ของเผ่าพันธุ์มนุษย์มากกว่าสามพันปี แต่ไม่เป็นอย่างนั้นอีกต่อไปแล้ว ข้อสังเกตหนึ่งของผู้เขียนคือ นิยามการศึกษาและการเรียนรู้ไม่เป็นอย่างที่เรายกได้ และไม่สามารถนำไปใช้ได้ดีในการแก้ปัญหาภายใต้ความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นสิ่งที่เราต้องทำคือ ต้องคิดใหม่และทบทวนนิยามภาระงานของเราใหม่คือ นิยามการศึกษาและการเรียนรู้ บทความนี้ไม่ใช่คำตอบของปัญหาทั้งหมด แต่เป็นการขอเรียกร้องให้เปิดมิติใหม่เกี่ยวกับการศึกษา ที่จะนำไปสู่การสร้างสังคมกับการศึกษาใหม่ และนำไปใช้ในการช่วยเหลือผู้เรียนในการการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: การศึกษา, การเรียนรู้, ทบทวนนิยามใหม่

Abstract

No doubt to say that education is a crucial tool for human resources development in all countries throughout the world, both in the past and at the present, but, obviously, it fails to function nowadays than used to be. The question is “why”? Because education has been a new promised tool providing learning for human species for the last three thousand years but ceases to do its job properly. One of observations is that our definitions of education and learning do not meet our needs and actions to cope with complex environment and flexible situations. So, what we need now is to rethink and redefine our job: education and learning. This article might not be all the answers, but a call for

¹ รองศาสตราจารย์, ดร. ข้าราชการบำนาญ (Associate Professor, Ph.D., retired government servant service)

new perspectives on which education should be conceptualized and applied to assist learners' learning more effectively.

Keywords: Education, Learning, Redefining Terms

ความเป็นมาของเรื่อง

บ่อยครั้งที่เราพบว่านักวิชาการหรือนักการศึกษาที่เขียนหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาหรือการเรียนรู้ จะไม่นิยามคำทั้งสองนี้ ทั้งๆ ที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้น (Ornstein, Levine, Gutek and Vocke 2011; Carter, Bishop and Lyman 2002; Glover and Law 2002; Lunenburg and Ornstein, 1991) ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าผู้เขียนเหล่านั้นมีสมมติฐานว่า ผู้ที่อ่านงานวิชาการโดยทั่วไปจะเข้าใจแนวคิดทั้งสองดีอยู่แล้ว แต่สำหรับผู้เขียนแล้วเห็นว่ นิยามเป็นจุดเริ่มต้นในการทำความเข้าใจและการนำใช้แนวคิดเหล่านั้นสู่การปฏิบัติ แม้ว่าเราอาจจะไม่มีข้อสรุปตรงกันในนิยามเหล่านั้นก็ตาม แต่อย่างน้อยน่าจะมีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และเห็นเป้าหมายร่วมกันในการเดินทางสู่เป้าหมายดังกล่าว ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าความเข้าใจที่แตกต่างในสิ่งที่เราจะทำร่วมกันทำ เป็นจุดเริ่มต้นของการด้อยประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และนำไปสู่ประสิทธิผลที่ลดลงของงานที่ทำนั้น และเชื่อว่าเป็นหนึ่งในปัญหาหลักที่ทำให้คุณภาพการศึกษาของไทย และหลายประเทศทั่วโลกตกต่ำ จนกลายเป็นจำเลยของสังคมอยู่ในปัจจุบันก็เป็นได้

บางท่านอาจจะเถียงว่า ประเทศไทยเรากำหนดความหมายการศึกษาไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างชัดเจนแล้ว ทำไมคุณภาพการศึกษาของไทยจึงไม่ดีขึ้น ทั้งๆ ที่เราจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้มาเกือบ 20 ปี คำถามก็คือเราเข้าใจความหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกันจริงหรือไม่ และที่สำคัญกว่านั้นคือ “เราได้ทำตามความหมายของการศึกษาดังกล่าวและอื่นๆ ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด”

ผู้เขียนก็เคยเข้าใจความหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวคลาดเคลื่อนไปเหมือนกัน จนกระทั่งได้มีโอกาสได้ฟังคำอธิบายจากท่านศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน ซึ่งเป็นหนึ่งในเก๋อรหันต์ที่มีส่วนร่วมในการนิยามความหมายการศึกษาและยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวจึงเข้าใจ กล่าวคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 2542) ได้บัญญัติความหมายของการศึกษาไว้ว่า

“การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้แจ้งขององคมนตรีและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

อย่างไรก็ตาม “ถ้าการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้” แล้วก็แปลว่า “การศึกษากับการเรียนรู้” เป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งจริงๆ ไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น กล่าวคือ “การศึกษา กับ การเรียนรู้” ไม่น่าจะเป็นสิ่งเดียวกัน แต่เป็นสองหน้าของเหรียญเดียวกัน หมายความว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน และคำว่า “การศึกษา หมายถึงกระบวนการเรียนรู้” ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น อันที่จริงหมายความว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยกระบวนการและวิธีการต่างๆ ที่กล่าวถึงไว้เป็นเบื้องต้นในนิยามดังกล่าว ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างไปจากที่ผู้เขียนเคยตั้งข้อสังเกตไว้ หลังจากได้ฟังคำอธิบายก็สับสนสงสัยและทำให้เข้าใจสาระอื่นๆ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนไม่ทราบว่าคนอื่นเคยอ่านความหมายของการศึกษาดังกล่าวอย่างจริงจังแค่ไหน เคยสงสัยหรือไม่ และได้้นำไปใช้บทบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด ผู้เขียนเห็นแต่การกำหนดนโยบายและแนวคิดใหม่ๆ ออกมาใช้ และก็เลิกกันไป ที่สำคัญคือ เรามีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารการศึกษาระดับสูงบ่อยจนไม่มีความต่อเนื่องของการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาที่กำหนดไว้เท่าที่ควร ขณะเดียวกันก็มีการแก้ไข และกำลังจะแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกันต่อไป โดยไม่มีการวิเคราะห์กันจริงจังว่าปัญหาอยู่ที่พระราชบัญญัติการศึกษา หรือการนำใช้พระราชบัญญัติการศึกษา จริงอยู่ว่าการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นได้เพื่อทำให้การศึกษาไทยดีขึ้น แต่คำถามคือ เราได้ทบทวนเรื่องเหล่านี้กันอย่างจริงจังมากน้อยแค่ไหน โดยเฉพาะความหมายของคำว่า “การศึกษา กับ การเรียนรู้” ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบดูว่าเรามีความเข้าใจเรื่องนี้กันมากน้อยเพียงใด ดังจะได้กล่าวถึงกันต่อไป

ทบทวนนิยามการศึกษาและการเรียนรู้

ที่ผู้เขียนชี้ชวนให้มีการทบทวนนิยามของคำว่า “การศึกษาและการเรียนรู้” ใหม่ นั้นมิได้หมายความว่าถ้าจะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกันใหม่ต้องแก้ไขนิยามการศึกษาใหม่ แต่อยากให้มีการทบทวนว่าเราเข้าใจสองคำนี้จริงๆ หรือไม่เพียงใด และก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เขียนจะทบทวนนิยามของสองคำนี้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องใหม่ที่มี หรือสืบค้นได้ แต่จะชี้ชวนให้พิจารณาพัฒนาการของนิยามทั้งสองคำ ดังนี้

ในปี 1954 Carter V. Good (Good, 1954) ได้รวบรวมศัพท์ทางการศึกษาไว้เป็นหมวดหมู่และนิยามคำว่า การศึกษา ไว้ 3 ลักษณะ คือ (1) การศึกษาเป็นการผสมผสานของกระบวนการต่างๆ ซึ่งบุคคลใช้ในการพัฒนาความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรม ตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม (2) การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการเลือกสรรและกำหนดขึ้น เพื่อการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคม และ

ศักยภาพของแต่ละบุคคลให้ถึงขีดสูงสุดเท่าที่จะทำได้ และ (3) การศึกษารายวิชา หรือ สาขาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา

และในปี 2010 Bartlett และ Burton (2010) กล่าวถึง นิยามการศึกษา ไว้ว่าเป็นคำ ที่นิยามได้หลายมิติ ตามกลุ่มผู้นิยาม แต่โดยทั่วไปแล้ว จะหมายถึงกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ และทักษะของบุคคล และผลที่ได้รับการกระบวนการดังกล่าวหลังจากกระบวนการทาง การศึกษาสิ้นสุดลง

ส่วนการเรียนรู้ นั้น นักการศึกษารุ่นสายครมคือ Hilgard และ Bower (1975) นิยาม การเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ ซึ่งเกิดจาก ประสบการณ์ซ้ำๆ ในสถานการณ์นั้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เกิดจากความคุ้นชิน หรือวิสัยทัศน์ หรือเกิดขึ้นระยะสั้นอันเนื่องมาจากสภาวะทางร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า เป็นต้น

และนักการศึกษาร่วมสมัยท่านหนึ่งคือ Schuck (2008) ได้นิยามคำว่า “การเรียนรู้” ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร หรือสมรรถนะที่จะนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกฝน หรือประสบการณ์ในลักษณะต่างๆ

ผู้เขียนนิยามการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ในการปฏิสัมพันธ์ และตอบสนองต่อสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญโดยการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ การวิเคราะห์ และการตัดสินใจของตนเองอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรของ บุคคลดังกล่าว ในด้านความรู้ ทักษะ และ/หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองและสังคม ส่วนการศึกษานั้นผู้เขียนนิยามว่าเป็นกระบวนการที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของ บุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และ/หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตน และ/หรือของสังคม

ผู้เขียนนำเสนอความหมายของ การศึกษาและการเรียนรู้ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มิได้เป็นตัวแทนนิยามของ การศึกษาหรือการเรียนรู้ ที่ดีที่สุด แต่เพื่อชี้ให้เห็นว่าเราอาจจะ นิยามทั้งสองได้หลายแบบ ที่สำคัญคือ ผู้ที่จะนำนิยามและสังกัป (Concept) นั้นไปใช้ ต้อง เข้าใจนิยามดังกล่าวอย่างกระจ่างชัด และเห็นแนวทางในการนำนิยามนั้นไปสูการปฏิบัติให้ เกิดผลจึงจะเกิดประโยชน์ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ความเข้าใจและการนำใช้นิยามการศึกษาของผู้เขียน

จากนิยามการศึกษาของผู้เขียน ที่กล่าวว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของบุคคลซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และ/หรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตน และ/หรือของสังคม” ดังที่นำเสนอไปข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า “การศึกษา” ไม่ใช่การเรียนรู้ แต่เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียน ประสงค์อยากเรียนรู้ในกรณีที่เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย หรือผู้จัดการศึกษาประสงค์ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในกรณีที่เป็นการศึกษาในระบบ (โรงเรียน) หรือการศึกษานอกระบบ (โรงเรียน)

ในการเรียนรู้โดยรูปแบบการศึกษาที่เรียกว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” นั้น ผู้เรียนอาจจะเป็นผู้จัดกระบวนการการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของตนเองด้วยตนเอง หรือจะอาศัยกระบวนการศึกษาที่ผู้อื่นจัดให้ก็ได้ ทั้งที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ ส่วนการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบนั้น มีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาเป็นผู้จัดกระบวนการเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นหรือไม่อย่างนั้น ขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากรูปแบบการศึกษาแบบไหน “กระบวนการเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นผู้เรียน (ในกรณีที่เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย) หรือผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา (ในกรณีที่เป็นการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ) ต้องเลือกกระบวนการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวโดยสรุปก็คือ กระบวนการทางการศึกษาต้องอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

ส่วนที่สองของนิยามการศึกษาคือ “การเรียนรู้ของผู้เรียน” ซึ่งโดยทั่วไป ก็เป็นการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในฐานะผู้เรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นต้นตอแห่งการเรียนรู้ทั้งหมด ในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้เรียนจะเป็นทั้งผู้กำหนดสิ่งที่ต้องการในการเรียนรู้ กระบวนการศึกษาที่จะเรียนรู้ และวิธีการในการเรียนรู้ ส่วนการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบนั้น ผู้จัดเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ควรเรียนรู้ และกระบวนการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แต่สิ่งที่จะเรียนรู้จริง ๆ นั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้กำหนดเอง กล่าวคือ ผู้เรียนต้องมีแรงจูงใจที่จะเรียนเป็นพื้นฐาน จึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ นี่คือปมเหตุของปัญหาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน นักการศึกษา นักพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารการศึกษาระบบสูง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน อาจจะทำหน้าที่ที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ เลือกกระบวนการทางการศึกษาที่เชื่อว่าจะอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แต่ไม่ทราบว่าผู้เรียนต้องการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และกระบวนการทางการศึกษาที่เลือกใช้ สามารถอำนวยความสะดวกและจูงใจผู้เรียนในการเรียนรู้ได้หรือไม่ นี่คือสิ่งที่ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาต้องพิจารณาและออกแบบ ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับต้องสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูผู้สอนซึ่งเป็นทัพหน้าในสร้างคุณภาพและความสำเร็จในการจัดการศึกษา

ความเข้าใจและการนำใช้นิยามการเรียนรู้ของผู้เรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของนิยามการเรียนรู้ แต่การเรียนรู้จริง ๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยตัวผู้เรียน และเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียนเอง แต่ปรากฏการณ์ที่เห็นโดยทั่วไป พบว่าผู้เป็นห่วงเป็นใย กลับเป็นบุคคลอื่น เป็นต้นว่า พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ไปจนถึงครู ผู้บริหาร และนักวิชาการ ด้วยหลักคิดที่ว่า “ไม่มีใครเรียนรู้

แทนกันได้” (สมาน อัครภูมิ, 2539) เราคงต้องทบทวนและนิยามการเรียนรู้กันใหม่ดังกล่าวนี้อีกครั้ง ซึ่งผู้เขียนได้เสนอนิยามการเรียนรู้ไว้ว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคล ในการปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญโดยการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ การวิเคราะห์ และการตัดสินใจของตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรของบุคคลดังกล่าว ในด้านความรู้ ทักษะ และ/หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของตนเองและสังคม”

โดยนิยามการเรียนรู้ใหม่นี้ ผู้เรียนเป็นต้นตอการเรียนรู้ทั้งหมด กล่าวคือถ้าผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ไม่มีแรงจูงใจที่จะทำกิจกรรมใด ๆ ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ของตน และสุดท้ายคือ ไม่ใส่ใจใดๆ ด้วยซ้ำว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรหรือไม่ **เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเราจะไปคาดหวังอะไรกับคุณภาพการศึกษา** ดังนั้นจุดเริ่มต้นของคุณภาพการศึกษาก็คือความเข้าใจและใส่ใจของผู้เรียน นักการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จึงมีหน้าที่สร้างความเข้าใจและแรงจูงใจนี้ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนให้จงได้ ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็ต้องหาหนทางให้ได้ ถ้าเรายังเห็นว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญของความอยู่รอดของมนุษยชาติ และพวกเราจำนวนหนึ่ง ยังยึดอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากันอยู่

ที่กล่าวว่า “ไม่ใช่เรื่องง่าย” ก็เพราะความเข้าใจไม่อาจจะทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วยการบอกหรือสอน ทั้งนี้เพราะการบอกหรือสอนเป็นเพียงช่องทางหนึ่งในการให้ข้อมูล แต่การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะที่ต้องเรียนรู้ในการแก้ปัญหาจะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจและจำเป็นในการเรียนรู้มากขึ้น ขณะเดียวกันถ้าครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าของกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ก็เชื่อว่าผู้เรียนน่าจะมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างมีความหมายมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิตอยู่แล้ว โดยเฉพาะสิ่งที่มีชีวิตที่เรียกว่าคน แต่ทำไมการเรียนรู้ในปัจจุบันกลับกลายเป็นปัญหาคอขวดด้วยตัวมันเอง การเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนุกตื่นเต้นและมีความสุข **แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นทุกข์กับการเรียน และผู้สอนส่วนใหญ่เป็นทุกข์กับการสอน** สถานการณ์เช่นนี้ย่อมมีอะไรที่ไม่เป็นปกติแน่นอน ดังนั้นเราต้องทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ และกระบวนการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนกันใหม่

ประเด็นสุดท้ายคือ “ความลงตัวของผลประโยชน์ส่วนตัวกับของสังคม” ซึ่งได้จากการเรียนรู้ของบุคคล เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันใหม่ว่าจะแค่ไหนและอย่างไร จริงๆ แล้วผู้เรียนรู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการเรียนรู้อยู่แล้ว และสังคมก็จะได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากการเรียนรู้ของบุคคลในสังคมเช่นกัน อย่างไรก็ตามหากต้องการให้ผลประโยชน์ลงตัวยิ่งขึ้นระหว่างผลประโยชน์ของบุคคลกับผลประโยชน์ของสังคมที่พึงได้รับจากการศึกษาและการเรียนรู้ของคนในสังคมนั้น สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนควรได้เรียนนั้น ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมาย

และเป็นประโยชน์ต่อบุคคล ขณะเดียวกันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลและของสังคม ต้องยึดโยงและผนวกรวมความเป็นสังคมให้ได้ โดยใช้ความรู้และทักษะที่เรียนรู้ในการ ประกอบอาชีพ ดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในฐานะที่ทุกคนคือส่วนหนึ่งของสังคม และ สังคมก็เป็นอยู่เพื่อการอยู่ร่วมกันของสมาชิกของสังคมทุกคน

บทสรุปและความเห็นท้ายเรื่อง

การเรียนรู้และการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาหลาย ศตวรรษ มีพัฒนาการทั้งนิยามและแนวคิดทั้งสองเรื่องมาหลายตระกูลความคิด ดังจะเห็นได้ จากความแตกต่างในนิยามและแนวคิด แต่นั่นยังไม่ใช่จุดเริ่มต้นของปัญหาคุณภาพการศึกษา ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาอยู่ที่ความซับซ้อนและความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ เกิดขึ้นจนการปรับตัวด้านการศึกษาและการเรียนรู้ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่โลก กำลังเผชิญอยู่ ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอให้มีการทบทวนนิยามการศึกษาและการเรียนรู้กันใหม่ พร้อมเสนอนิยามตามความเห็นของตนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยใช้ให้เห็นว่า การเรียนรู้กับการ ศึกษาแม้จะเกี่ยวข้องกัน แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน การศึกษาเป็นกระบวนการเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของบุคคล และการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ที่ ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีกระบวนการทางการศึกษาเป็นตัวช่วยนั่นเอง

บรรณานุกรม

- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. ราชกิจจา นุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. (19 สิงหาคม 2542).
- Carlson, R.V. RefCarter, C, Bishop, J and Lyman, K. (2002). *Keys to Effective Learning*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Glover, D and Law, S. (2002). *Improving Learning: Professional Practice in Secondary Schools*. Buckingham: Open University Press.
- Hilgard, E.R. and Bower, G.H. (1975). *Theories of Learning*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Lunenburg, F.C. and Ornstein, A.C. (1991). *Educational Administration: Concept and Practice*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
- Ornstein, A.C., Levine, D.U., Gutek G.L. and Vocke, D.E. (2011). *Foundation of Education*. Australia: Wadsworth.
- Schunk, D.H. (2008). *Learning Theories: An Educational Perspective. (5thed.)*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Merrill Practice Hall.